

УДК 346.7

DOI: 10.31359/1993-0909-2024-31-3-119

Олег Ігорович Кулик

Кафедра міжнародного права та галузевих правових дисциплін
Київський університет права Національної академії наук України
Київ, Україна

Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В. К. Макутова Національної академії наук України»
Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ БАНКРУТСТВА ПОСТАЧАЛЬНИКА ПОСЛУГ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБОРОТОМ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ

Анотація. Статтю присвячено аналізу та конкретизації особливостей банкрутства постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів. Зроблено висновок, що на законодавчому рівні варто передбачити низку особливостей банкрутства таких суб'єктів господарювання. Зокрема, варто закріпити, що розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів має здійснювати відповідну діяльність на підставі наявності дозвільної документації, а повноваження з її видачі мають бути покладені на регулятора ринку віртуальних активів. Зроблено висновок, що помітна участь регулятора в процедурі банкрутства постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів може принести значну користь, адже посилить контроль за дотриманням законодавства з боку держави, а тому пропонується залучати регулятора ринку віртуальних активів до процедури банкрутства постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів. Запропоновано закріпити положення про те, що віртуальні активи, які належать клієнтам постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів що перебувають у володінні та/або користуванні, та/або розпорядженні такого постачальника послуг, не включаються до складу його ліквідаційної маси. При цьому віртуальні активи, що належать самому боржнику, будуть включені до його ліквідаційної маси. Прогнозуючи можливість випадків ризику ліквідності постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів видається доцільним запропонувати, що у разі якщо вимоги клієнтів щодо повернення віртуальних активів з володіння та/або користування, та/або розпорядження постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, що є боржником, належних клієнтам віртуальних активів, перевищують кількість наявних віртуальних активів, то повернення таких віртуальних активів клієнтам здійснюється пропорційно до їхніх вимог. Реалізація наведених пропозицій сприятиме покращенню стану функціонування інституту банкрутства, враховуючи особливості постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів. При цьому проведений аналіз не вичерпує

всіх проблемних правових питань у цій сфері, і вони мають стати предметом подальших наукових досліджень.

Ключові слова: віртуальні активи, ринок віртуальних активів, постачальник послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, криптобіржа, банкрутство.

Oleh I. Kulyk

Department of International Law and Branch Legal Disciplines
Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine

State Organization «V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of the National
Academy of Sciences of Ukraine»
Kyiv, Ukraine

FEATURES OF VIRTUAL ASSET SERVICE PROVIDER BANKRUPTCY

Abstract. *The article is aimed at analysing and specifying the peculiarities of bankruptcy of a virtual assets service provider. The author concludes that a number of peculiarities of bankruptcy of such business entities should be provided for at the legislative level. It is of particular importance to note that the property manager, rehabilitation manager, and liquidator of service providers related to the turnover of virtual assets should carry out the relevant activities on the basis of a permit. Furthermore, the authority to issue such a permit should be vested in the virtual assets market regulator. It can be concluded that the regulator's significant involvement in the bankruptcy proceedings of virtual assets service provider can be of considerable benefit, since it will strengthen the state's control over compliance with the law. Therefore, it is proposed that the regulator of the virtual assets market should be involved in the bankruptcy proceedings of virtual assets service provider. It is proposed that a provision be established which would exempt from the liquidation estate of the service provider any virtual assets belonging to clients of the service provider which are in the possession, use or disposal of the service provider. At the same time, virtual assets owned by the debtor itself will be included in the liquidation estate. In view of the potential liquidity risk associated with the provider of services related to the circulation of virtual assets, it seems prudent to propose that, in the event that the clients' claims for the return of virtual assets exceed the total number of such assets, the return shall be proportional, with each client receiving an amount corresponding to the proportion of the total claims they represent. The implementation of the aforementioned proposals will facilitate the enhancement of the bankruptcy institution's functionality, taking into account the distinctive characteristics of a virtual assets service provider. Nevertheless, this analysis does not encompass the entirety of the complex legal issues pertaining to this subject, and further research is necessary to address these remaining concerns.*

Keywords: *virtual assets, virtual asset market, virtual asset service provider, crypto exchange, bankruptcy.*

ВСТУП

Розвиток ринку віртуальних активів зумовив зростання попиту на послуги, що надаються спеціалізованими суб'єктами – постачальниками послуг, пов'язаних

з оборотом віртуальних активів. Такий термін набув широкого розповсюдження, у тому числі, завдяки діяльності Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), що розробила «Керівництво щодо ризик-орієнтованого підходу до віртуальних активів та постачальників послуг з переказу віртуальних активів», та запропонувала іменувати таких спеціалізованих суб'єктів: «постачальники послуг з віртуальних активів» (Virtual Asset Service Provider, VASP) [1]. У вжиток українського законодавця термін увійшов уже під назвами «постачальник послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів» (Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення») або «постачальники послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів» (Закон України «Про віртуальні активи»). Між тим, усталеною залишилася практика використання саме англomовної абрeвіатури – VASP, при чому як у наукових працях [2, с. 87], так і в офіційних документах Міністерства фінансів України [3], тому в межах цього дослідження використовуватиметься саме абрeвіатура VASP. Послуги, що надаються VASP полягають у зберіганні або адмініструванні віртуальних активів чи ключів віртуальних активів; обміні віртуальних активів; переказі віртуальних активів; наданні посередницьких послуг, пов'язаних з віртуальними активами (п. 8 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про віртуальні активи»), а тому очевидним є те, що від діяльності VASP залежить стабільність ринку віртуальних активів.

Значна кількість віртуальних активів, зокрема криптовалюти, зберігається на криптовалютних біржах, що, у свою чергу, підпадають під більш широку категорію – VASP [4, с. 3]. Науковці зазначають, що хоча таке зберігання, здебільшого, безкоштовне й зручне для користувача, проте воно створює значні ризики, пов'язані з можливою неплатоспроможністю криптовалютних бірж [5, с. 3]. Нещодавно криптовалютна індустрія пережила крах криптобіржі «Luna», ліквідацію криптобіржі «Three Arrows Capital» і банкрутство «FTX». Хоча криптовалюта вже давно вважається класом із значними ризиками, випадок з «FTX», криптовалютною біржею з Багамських островів, що подала заяву про банкрутство у 2022 році, є яскравою ілюстрацією провалу в управлінні ризиками [6, с. 2, 8]. Наразі триває процедура банкрутства, а Комісія з цінних паперів і бірж США (SEC), Комісія з торгівлі товарними ф'ючерсами США (CFTC) і Міністерство юстиції США розпочали відповідні розслідування. Не вдалось уникнути банкрутства також криптовалютній біржі «Mt Gox», що було спричинено хакерською атакою. Після відкриття процедури банкрутства один із колишніх клієнтів подав позов проти арбітражного керуючого в Японії, вимагаючи повного повернення біткоїнів, які він довірив криптобіржі на зберігання, однак його позов був відхилений Токійським окружним судом, у тому числі через прогалини в законодавчому регулюванні [7, с. 1].

Д. Рой (Roy) та співавтори вважають, що майбутні нормативні акти, ймовірно, будуть містити конкретні положення, що обмежують використання коштів клієн-

тів будь-яким VASP, а також можуть передбачати певні процедури управління й операційні процедури, яких повинні дотримуватися ці установи [8, с. 5]. Дж. Бінфорд (Binford) зазначив, що до 2022 року регулятори проявляли до цієї індустрії легковажність. Цей підхід змінився в липні 2022 року, коли кілька компаній, пов'язаних з криптовалютою, збанкрутували [9].

VASP, які з тих чи інших причин не змогли забезпечити необхідний рівень платоспроможності та опинились у статусі банкрута стикаються з проблемами належного виходу з ринку, вирішення якої багато в чому залежить від розвитку законодавства про банкрутство. Наслідки невдалої економічної діяльності неплатоспроможних підприємств порушують інтереси як цих підприємств, так і їх контрагентів.

З урахуванням цього логічним є те, що законодавці різних держав не залишаються осторонь вирішення таких проблем. Ш. Фу (Fu) та співавтори звертають увагу, що крах таких криптобірж як «FTX» викликає занепокоєння користувачів щодо потенційних регуляторних наслідків [10, с. 6]. До прикладу, Швейцарія має намір внести зміни до законодавства про неплатоспроможність, які дозволять відокремити криптовалютні активи клієнтів у разі банкрутства провайдера депозитарного гаманця [11].

Вінник О. М. та співавтори наполягають, що важливою складовою регулювання в умовах цифровізації є криптовалютне регулювання, потреба в якому зумовлена зростанням популярності криптовалют, які, однак, як і більшість інших надбань цифровізації, мають не лише переваги, а й ризики [12, с. 197]. Грицай С. О. дійшов висновку, що механізми, які регулюють криптоекономіку ще не отримали належного розвитку, адже цифрові технології розвиваються швидше, ніж держава встигає адаптувати механізм їх регулювання до світових тенденцій. Тому, на думку дослідника, існує потреба в створенні умов для формування прогресивної правової основи, покликаної не тільки регулювати, а й стимулювати розвиток крипторинку в Україні [13, с. 197]. Тому, з урахуванням цього, питання створення належної правової основи для банкрутства VASP набуває актуальності.

Законодавство про банкрутство представлено Кодексом України з процедур банкрутства (далі – КУЗПБ), в якому відсутні згадки як про VASP, так і про віртуальні активи загалом, що негативно позначиться на практиці правозастосування та може призвести до зниження загальної ефективності інституту банкрутства. Щодо законодавства в сфері віртуальних активів слід зазначити, що 17 лютого 2022 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про віртуальні активи». Набрання ним чинності поставлено в залежність від внесення змін до Податкового кодексу України стосовно оподаткування віртуальних активів, але такі зміни наразі в законодавстві відсутні. У листопаді 2023 року на розгляд Верховної Ради України подано два законопроекти «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання

обороту віртуальних активів в Україні» (основний за № 10255 та альтернативний за № 10255–1). Ці законопроекти передбачають досить значні зміни до Закону України «Про віртуальні активи». Як справедливо відзначає А. Г. Донець, для ілюстрації масштабності вказаних змін доречно зазначити, що значені законопроекти складаються з 129 та 49 статей відповідно, на той час, коли нормативно правовий акт, в який передбачаються внести змін налічує лише 25 статей [14, с. 130]. Проте питання банкрутства VASP у згаданих законопроектах залишаються неврегульованими.

У таких умовах перед правовою наукою та законодавцем постає завдання з урахування особливостей діяльності VASP та специфіки ринку віртуальних активів, беручи при цьому до уваги минулі події, теперішній стан, а також перспективи розвитку ринку віртуальних активів. Усі зазначені чинники зумовлюють необхідність детального дослідження та виявлення за його результатами особливостей банкрутства VASP. При цьому необхідно враховувати інтереси як кредиторів, так і самого VASP, адже, як вважають Р. Брілі (Brealey) С. Маєрс (Myers) та Ф. Аллен (Allen) у деяких країнах система банкрутства розроблена майже виключно для того, щоб повернути якомога більше грошей кредиторам. У той час як американські критики локального законодавства про банкрутство скаржаться на витрати на порятунок підприємств, які не варті того, щоб їх рятувати, коментатори в інших країнах нарікають на те, що їхні закони про банкрутство призводять до розпаду потенційно здорових підприємств [15, с. 843].

У науковій літературі активно досліджуються проблемні питання правового регулювання процедур банкрутства, зокрема такими авторами, як А. А. Бутирський, І. А. Бутирська, Б. М. Поляков, Р. Б. Поляков, В. В. Радзивілюк та ін. Потрібно при цьому відмітити, що більшість досліджень вищеназваними авторами проводилася до істотного оновлення законодавства з питань банкрутства, і, тим паче, до прийняття Закону України «Про віртуальні активи», а тому в межах своїх наукових розробок питань банкрутства VASP науковці не торкались.

Мета цього дослідження полягає в конкретизації особливостей банкрутства постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, які використовуються в юридичній науці.

Діалектичний метод наукового дослідження дозволив розкрити ринок віртуальних активів як складне економіко-правове явище, його динаміку та зв'язок з іншими правовими явищами, зокрема в контексті поєднання норм, що регулюють суспільні відносини на ринку віртуальних активів із нормами процедури банкрутства та застосування останніх до VASP. З огляду на поєднання законодавства у сфері банкрутства та законодавства про віртуальні активи, вирішити проблеми, враховуючи особливості, можна лише шляхом проведення комплексного дослідження із застосуванням відповідного методу.

Використання прогностичного методу спільно з методами аналогії та моделювання в частині особливостей банкрутства VASP дозволило спрогнозувати можливі наслідки такого процесу, зокрема позитивний вплив на захист прав кредиторів та боржників.

Застосування компаративного інструментарію порівняльно-правового методу, який використовує синхронічний і діахронічний методи, дозволило не тільки окреслити проблему визначення основних векторів модернізації законодавства України у сфері банкрутства, але й сформуванню раціональну систему координат подальшого розвитку правового регулювання цих відносин. Проведено порівняльне дослідження банкрутства професійних учасників ринку капіталу та організованих товарних ринків, а також небанківських надавачів платіжних послуг та запропоновано застосовувати певні особливості банкрутства таких суб'єктів до VASP. У процесі компаративістського дослідження було розглянуто низку запропонованих правовою наукою варіантів подальшого розвитку ринку віртуальних активів, та розроблено пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання ринку віртуальних активів з урахуванням потреб сучасності.

Використання прийомів спеціально-юридичного (формально-догматичного) методу – класифікації та систематизації – дозволило дослідити сукупність правих норм, які регулюють відносини у сфері банкрутства. При застосуванні спеціально-юридичного методу правові норми розглядалися в трьох аспектах: якою нормою є в законі (законопроекті); чи застосовна вона в такому вигляді у певних практичних ситуаціях; якою вона має бути в ідеалі. Використання даного методу сприяло з'ясуванню текстового значення нормативних приписів, положень законопроектів та виявленню їх сутності. Спеціально-юридичний метод дозволив тлумачити значення окремих термінів та правових категорій, таких як VASP.

Метод техніко-юридичного аналізу та загальнотеоретичний з використанням тих чи інших засобів нормопроектної техніки, використати та розвинути загальнопоняттєвого апарату з теми дослідження. За допомогою логіко-юридичного методу було підготовлено пропозиції з удосконалення законодавства, яким регулюються процедура банкрутства.

Емпіричну основу дослідження склали акти національного законодавства, окремі законопроекти, статистична інформація, практика діяльності зарубіжних регуляторів у сфері віртуальних активів у контексті банкрутства VASP.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Як зазначають Д. В. Задихайло, Т. І. Швидка та В. В. Резнікова, цілком очевидним є те, що банкрутство виступає регулятором ринкової економіки, оскільки одним із його основних призначень є позбавлення від збиткових неефективних суб'єктів підприємницької діяльності. Банкрут може спричинити виникнення серйозних фінансових ризиків для його контрагентів, що є успішно діючими підприємствами, оскільки може приносити значну шкоду своїм контрагентам, унаслідок чого

знижується загальний потенціал економічного розвитку держави [16, с. 231].

Особливості банкрутства окремих суб'єктів, які мають особливий правовий статус уже закріплені в КУзПБ. Учені вважають, що у разі, якщо діяльність суб'єкта має багато особливостей, то і банкрутство таких суб'єктів має здійснюватися з відповідними особливостями. Як з цього приводу зазначає В. Радзивілюк: «диференційований підхід до суб'єктів, які мають особливий правовий статус, особливості сфери та виду діяльності, що ними здійснюється, вимагає дотримуватися при унормуванні відносин пов'язаних з їх неплатоспроможністю (банкрутством), як це прийнято в законодавстві про банкрутство (неспроможність), конкурсному законодавстві зарубіжних країн, специфічних правил. Наявність таких правил, сприяє збереженню балансу інтересів сторін, так як загальні провила, в силу особливостей цих боржників не здатні в достатній мірі забезпечити права та інтереси не тільки кредиторів та боржника, але й суспільства в цілому» [17, с. 69–70]. Хомко Л. В. й Яновицька А. В. фактично дотримуються такої ж позиції, дійшовши висновку про те, що наявність диференційованого підходу до боржників, які здійснюють свою діяльність в окремих сферах, вимагає наявності як загальних, так і спеціальних правил законодавчого регулювання [18, с. 186]. У такому контексті розробка спеціальних правил банкрутства VASP відповідає напрацюванням правової доктрини, що посилять захист інтересів самих VASP як боржників, але, найосновніше – посилять захист інтересів кредиторів. Джузь В. В. вважає, що норми банкрутства покликані захищати права кредиторів, яких автор розцінює як контрагентів неконкурентоспроможного товаровиробника які мають особливий правовий статус [19, с. 186].

Гудіма Т. С. зазначила, що правові реформи в тій чи іншій сфері, особливо в період кризи, мають бути дієвими [20, с. 84], а тому конкретизація особливостей банкрутства VASP має враховувати особливості сфери та виду діяльності, що відрізняє VASP від решти суб'єктів господарювання. Законодавча база функціонування VASP наразі перебуває на стадії розробки, однак у Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» у п. 51 частини першої статті 1 зазначено, що постачальник послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, – будь-яка фізична чи юридична особа, яка провадить один або декілька таких видів діяльності та/або операцій для іншої фізичної та/або юридичної особи або від імені: обмін віртуальних активів; переказ віртуальних активів; зберігання та/або адміністрування віртуальних активів або інструментів, що дають змогу контролювати віртуальні активи; участь і надання фінансових послуг, пов'язаних із пропозицією емітента та/або продажем віртуальних активів.

Види послуг, що надаються VASP свідчать про їх схожість із фінансовими послугами. Така ж думка простежується й у праці Д. Чу (Chu), який зазначив, що наприкінці 1960-х років багато брокерів-дилерів зазнали банкрутства на тлі

ринкових та операційних потрясінь. Реагуючи на це законодавець запровадив особливості банкрутства брокерів-дилерів, включаючи «правило захисту клієнтів», «правило чистого капіталу» та альтернативний режим банкрутства для брокерів-дилерів. Надалі Д. Чу (Chu) звертає увагу, що криптовалютні біржі, як VASP, функціонально є подібними до брокерів-дилерів криптовалют. Зокрема, як і брокери-дилери, вони виконують дві ключові функції: виступають у ролі зберігачів активів клієнтів та здійснюють угоди для своїх клієнтів» [21, с. 2329, 2338].

Дослідження Л. Галаті (Galati) та Ф. Капалбо (Capalbo) також надає важливі докази взаємозв'язку між традиційною фінансовою системою та ринком криптовалют, оскільки науковці доводять зв'язки «децентралізованих фінансів», включаючи стейблкоїни та інші засоби обміну цифровими цінностями із централізованими фінансами [22, с. 7].

З огляду на це видається доцільним звернутися до норм, що регулюють особливості банкрутства професійних учасників ринку капіталу та організованих товарних ринків (ст. 93 КУЗПБ), а також небанківських надавачів платіжних послуг (ст. 93–2 КУЗПБ).

Щодо учасників ринку капіталу та організованих товарних ринків слід, насамперед, звернути увагу на таке. Як визначено у ч. 4 ст. 93 КУЗПБ, розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор професійного учасника ринків капіталу та організованих товарних ринків повинен мати сертифікат, що видається Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, на право вчинення дій, пов'язаних з безпосереднім провадженням відповідного виду професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках.

Такі сертифікати на право вчинення дій, пов'язаних з безпосереднім провадженням професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках видаються, у тому числі, для засвідчення права на торгівлю фінансовими інструментами; управління активами інституційних інвесторів (управління активами); організація торгівлі фінансовими інструментами (п. 4 розділу I Положення про сертифікацію фахівців з питань ринків капіталу та організованих товарних ринків, затвердженого рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 13.08.2013 № 1464).

Оскільки діяльність VASP провадиться за умови попереднього одержання дозволу на надання послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів (ч. 1 ст. 19 Закону України «Про віртуальні активи»), а види діяльності, які будуть провадити розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор VASP можуть включати, зокрема, й управління віртуальними активами, торгівлю ними, то видається, що розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор VASP також має здійснювати відповідну діяльність на підставі наявності дозвільної документації.

Слідуючи логіці Закону України «Про віртуальні активи» це може бути відповідний дозвіл, який видається в порядку ст. 19 вищезгаданого закону. Оскільки

форма дозволу на надання послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, та заяви про його отримання затверджується НКЦПФР (ч. 1 ст. 19 Закону України «Про віртуальні активи»), логічно було б припустити, що саме на НКЦПФР слід покласти відповідні повноваження. Однак варто зауважити, що оскільки законодавство перебуває на стадії формування, і законодавцем може бути визначений інший регулятор ринку, то такий саме обсяг повноважень може бути покладений на інший орган державної влади (приміром, Міністерство цифрової трансформації України, що теж могло бути логічним, адже відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 18 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» державне регулювання і нагляд у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» державне регулювання і нагляд у сфері запобігання та протидії щодо VASP здійснюється Міністерством цифрової трансформації України). Тому варто передбачити, що дозвіл розпоряднику майна, керуючому санацією, ліквідатору VASP видається регулятором ринку віртуальних активів.

Стосовно регулятора цікаво також звернути увагу, що у вищезгаданому кейсі банкрутства криптобіржі «FTX» Комісія з цінних паперів Багамських островів визначила, що існує значний ризик неминучого «розсіювання» віртуальних активів, що перебувають під відповідальним зберіганням або контролем «FTX». У результаті, здійснюючи свої регуляторні повноваження, вищезгадана комісія звернулася до суду з клопотанням про захист цифрових активів, що належать «FTX» або її керівникам, або перебувають під їхнім контролем шляхом переведення їх на захищені цифрові гаманці, що перебувають під виключним контролем комісії. Відповідно 12 листопада 2022 року Комісія, виконуючи свої повноваження регулятора, діючи на підставі наказу Верховного суду Багамських островів, прийняла рішення про переведення всіх цифрових активів, що перебувають у розпорядженні «FTX» або її керівників, на суму понад 3,5 млрд доларів США, виходячи з ринкових цін на момент переведення, на цифрові гаманці, підконтрольні комісії, для їх зберігання. Цифрові активи, переведені 12 листопада 2022 року на цифрові гаманці під виключним контролем комісії, зберігаються на тимчасовій основі, доки Верховний суд Багамських Островів не постановить передати їх клієнтам (кредиторам) [23].

Помітна участь регулятора в процедурі банкрутства VASP може принести значну користь, адже посилить контроль за дотриманням законодавства з боку держави. В цьому контексті варто звернути увагу, що стосовно небанківських надавачів платіжних послуг унормовано, що під час розгляду справ про банкрутство юридичної особи, яка є платіжною установою (у тому числі малою платіжною установою), установою електронних грошей, надавачем нефінансових платіжних послуг, учасником справи про банкрутство визнається Національний банк Укра-

їни (ч. 1 ст. 93–2 КУЗПБ). Видається доцільним запозичити такі положення, та, відповідно, залучати регулятора ринку віртуальних активів до процедури банкрутства VASP.

Надалі слід зазначити, що ч. 6 ст. 93 КУЗПБ передбачено, що фінансові інструменти, грошові кошти та інше майно, що належать клієнтам професійного учасника ринків капіталу та організованих товарних ринків та перебувають у володінні та/або користуванні, та/або розпорядженні такого учасника, не включаються до складу ліквідаційної маси.

Дж. Бернброк (Bernbrock), Дж. Нассірі (Nassiri) та П. Алмасі (Almasi) звертають увагу, що коли боржник подає заяву про банкрутство, всі його майно на момент відкриття провадження у справі включаються до ліквідаційної маси, якщо не застосувати виняток із загального правила. Одним із таких винятків є ситуація, коли активи перебувають на зберіганні банкрута. За таких обставин активи належать клієнту й не є частиною ліквідаційної маси боржника [24].

Мангано Р. вважає, що «відносини між криптобіржею і користувачем подібні до відносин між банком і клієнтом – біржа стає власником внесених монет, а користувачі мають лише право вимагати їх виведення» [25, с. 369]. З такою позицією погодитися не можна, адже вона суперечить п. 2 ч. 3 ст. 6 Закону України «Про віртуальні активи», де зазначено, що володілець ключа віртуального активу є власником такого віртуального активу, крім випадків, якщо віртуальний актив передано на зберігання будь-якій особі. Тобто із переданням віртуального активу на зберігання не відбувається передача права власності на нього. Такий висновок також корелюється із загальними положеннями Цивільного кодексу України щодо договору зберігання. Однак, поряд із вищенаведеним, Р. Мангано висловлює думку, що «криптовалюти є дуже волатильними, кредитори повинні отримувати відшкодування в натуральній формі, тобто в самій криптовалюти. В іншому випадку існує ризик того, що сильні коливання вартості криптовалют під час провадження у справі можуть звести нанівець відновлювальні цілі провадження у справі про банкрутство: у разі сильного зростання курсу криптовалюти – нівелювати саму відновлювальну мету; у разі сильного падіння курсу криптовалюти – дозволити користувачам отримати компенсацію, яка значно перевищує розмір шкоди, якої вони реально зазнали» [25, с. 369]. Стосовно волатильності віртуальних активів М. А. Зальцберг (Salzberg) та Дж. Клойд (Cloyd) зазначили, що справи про банкрутство можуть залишатися на розгляді протягом тривалого часу, перш ніж буде прийнято рішення, а вартість криптовалюти може коливатися протягом усього періоду розгляду справи. У зв'язку з цим постає питання, як і коли проводити оцінку віртуальних активів [26, с. 66].

Варто також навести позицію Д. Чу (Chu), який зазначив, що «... багато клієнтів, особливо ті, хто тримає криптовалюту як інвестицію, ймовірно, віддають перевагу отриманню криптовалюти, а не примусовій ліквідації своїх інвестицій. Аналіз показує, що криптовалюта в першу чергу зберігається для інвестиційних цілей,

а не як засіб обміну. Більше того, у випадку банкрутства розмір вимог клієнта визначається вартістю його активів на момент подання заяви про банкрутство. Таким чином, зміни вартості між датою подання заяви та остаточним відшкодуванням ігноруються. Враховуючи волатильність криптовалют, вартість того, що клієнти отримують у фіатній валюті, може суттєво відрізнятись від вартості їхньої криптовалюти. Насамкінець, повернення криптовалюти клієнтам, швидше за все, буде швидшим і дешевшим, ніж відшкодування у грошовій формі» [21, с. 2345].

З урахуванням наведеного можна зробити проміжний висновок, що оскільки VASP працюють з віртуальними активами своїх клієнтів – замовників послуг, у тому числі зберігання, то видається, що ототожнювати активи самого постачальника, з активами клієнтів, що перебувають у володінні та/або користуванні, та/або розпорядженні постачальника послуг є протиправним. Задля належного захисту кредиторів слід на законодавчому рівні закріпити положення про те, що віртуальні активи, які належать клієнтам постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів що перебувають у володінні та/або користуванні, та/або розпорядженні такого постачальника послуг, не включаються до складу його ліквідаційної маси.

Тим не менш, якщо банкрут мав у власності віртуальні активи, то вони, безумовно, включаються до його ліквідаційної маси. Т. Хідаятулла (Hidayatullah) та співавтори справедливо відзначають, що розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор може використовувати свої повноваження, передбачені законодавством про банкрутство, для отримання контролю над віртуальними активами, що належали боржнику-банкруту. У подальшому ці активи стають частиною майна боржника, яке буде використано для виплат кредиторам [27, с. 458].

На практиці можуть трапитися випадки, коли зобов'язання VASP з повернення віртуальних активів замовникам послуг перевищують наявні у VASP у розпорядженні віртуальні активи. Така ситуація поширена у банківській сфері, де це класифікують як ризик ліквідності – ризик недостатності надходжень грошових коштів для покриття їх відпливу, тобто ризик того, що банк не зможе розрахуватися в строк за власними зобов'язаннями [28, с. 57]. Прогнозуючи можливість випадків ризику ліквідності VASP щодо віртуальних активів видається доцільним запропонувати, що якщо вимоги клієнтів щодо повернення віртуальних активів з володіння та/або користування, та/або розпорядження постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, що є боржником, належних клієнтам віртуальних активів, перевищують кількість наявних віртуальних активів, повернення таких віртуальних активів клієнтам здійснюється пропорційно до їхніх вимог. Такі положення за аналогією з ч. 7 ст. ст. 93 КУзПБ сприятимуть захисту інтересів кредиторів та дозволять дійти певного балансу в захисті їх інтересів. При цьому варто зазначити, що вимоги клієнтів щодо повернення належних їм віртуальних активів у незадоволеній їх частині визнаються грошовими зобов'язаннями і задовольняються відповідно до черги (класу) кредитора.

У такому разі питання оцінки вартості віртуальних активів усе ж набирає актуальності та постає досить гостро. Відповідно до ч. 1 ст. 63 КУзПБ ліквідатор здійснює продаж майна банкрута на аукціоні, а початковою вартістю продажу майна банкрута є його вартість, визначена ліквідатором. В Україні уже наявний досвід реалізації віртуальних активів на аукціоні, зокрема 0,146 біткоіна продавалось через платформу Прозорро.Продажі, а його вартість визначалась на рівні 188 000,00 грн, що є нижчою від ринкової [29].

Варто врахувати, що від належного внормування процедури реалізації майна боржника безпосередньо залежить факт задоволення майнових вимог його кредиторів максимально ефективним чином [30, с. 80], а тому варто передбачити певний запобіжник щодо справедливої оцінки вартості віртуальних активів.

У ч. 2. ст. 63 КУзПБ унормовано, що ліквідатор здійснює продаж фінансових інструментів у порядку, визначеному законодавством України згідно з договором, укладеним між ліквідатором та інвестиційною фірмою.

Застосовуючи аналогію до ст. 63 КУзПБ видається доцільним запропонувати закріпити в законодавстві положення про те, що ліквідатор здійснює продаж віртуальних активів VASP у порядку, визначеному законодавством України, згідно з договором, укладеним між ліквідатором та іншим VASP. З огляду на специфіку ринку, продаж активів однієї криптобіржі через іншу видається найбільш доцільним, адже саме такі VASP найбільш обізнані щодо ринкової вартості певного віртуального активу на конкретний момент часу. Вбачається, що така пропозиція сприятиме реалізації спільного інтересу кредиторів, а, як зазначає Р. Б. Поляков, спільний інтерес є рушійною силою процедури банкрутства, оскільки факт відкриття справи про банкрутство означає передання боржником усього свого майна під нагляд, контроль та розпорядження суду, а також під управління призначеного арбітражного керуючого з подальшим розподілом або експлуатацією цього майна з метою погашення вимог кредиторів [31, с. 46].

Надалі видається важливим передбачити повноваження керуючого санацією за згодою клієнта передати віртуальні активи, передані у володіння та/або користування, та/або розпорядження VASP, іншому VASP, запозичивши наведене з ч. 8 ст. ст. 93 КУзПБ.

Для цього слід закріпити, що з дня введення господарським судом процедури санації боржника чи визнання VASP банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури віртуальні активи клієнтів, що передані у володіння та/або користування, та/або розпорядження такому VASP підлягають поверненню клієнту, крім випадків волевиявлення клієнта передати віртуальні активи, передані у володіння та/або користування, та/або розпорядження такому постачальнику послуг клієнтом, іншому VASP.

Для того, аби проінформувати всіх стейкхолдерів про початок процедури банкрутства VASP видається необхідним передбачити за аналогією з ч. 5 ст. 93 КУзПБ, що розпорядник майна зобов'язаний у десятиденний строк з дня його

призначення розмістити на вебсайті такого VASP повідомлення про відкриття провадження у справі про банкрутство та призначення розпорядника майна. У повідомленні клієнтам пропонується або надати розпорядження щодо дій, які необхідно здійснити з активами клієнтів, що перебувають у володінні та/або користуванні, та/або розпорядженні VASP, або подати до господарського суду заяву з вимогами до такого боржника, а також документи, що їх підтверджують, для внесення відомостей про такого клієнта до реєстру вимог кредиторів. Слід також передбачити на законодавчому рівні обов'язок для розпорядника майна банкрута VASP у десятиденний строк з дня його призначення надіслати регулятору ринку віртуальних активів повідомлення про відкриття провадження у справі про банкрутство та призначення розпорядника майна.

Усі вищенаведені пропозиції пропонується закріпити в новій статті КУзПБ 93–4 із назвою «Особливості банкрутства постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів».

ВИСНОВКИ

Таким чином, для врахування особливостей банкрутства постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів пропонується доповнити Кодекс України з процедур банкрутства новою статтею 93–4 – «Особливості банкрутства постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів», у якій закріпити відповідні особливості та, зокрема, зазначити, що розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів має здійснювати відповідну діяльність на підставі наявності дозвільної документації – дозволу, який видається в порядку ст. 19 Закону України «Про віртуальні активи», а повноваження з видачі такого дозволу мають бути покладені на регулятора ринку віртуальних активів.

Зроблено висновок, що помітна участь регулятора ринку віртуальних активів у процедурі банкрутства постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів може принести значну користь, адже посилить контроль за дотриманням законодавства з боку держави, а тому пропонується залучати регулятора ринку віртуальних активів до процедури банкрутства постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів.

Запропоновано закріпити положення про те, що віртуальні активи, які належать клієнтам постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів що перебувають у володінні та/або користуванні, та/або розпорядженні такого постачальника послуг, не включаються до складу його ліквідаційної маси. При цьому віртуальні активи, що належать самому боржнику, будуть включені до його ліквідаційної маси.

Прогнозуючи можливість випадків ризику ліквідності постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів видається доцільним запропонувати, що у разі якщо вимоги клієнтів щодо повернення віртуальних активів з володіння

та/або користування, та/або розпорядження постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, що є боржником, належних клієнтам віртуальних активів, перевищують кількість наявних віртуальних активів, повернення таких віртуальних активів клієнтам здійснюється пропорційно до їхніх вимог.

У дослідженні також зроблено висновок про доцільність закріплення на законодавчому рівні положень про те, що ліквідатор здійснює продаж віртуальних активів постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів у порядку, визначеному законодавством України, згідно з договором, укладеним між ліквідатором та іншим постачальником послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів.

Варто закріпити також положення про те, що з дня введення господарським судом процедури санації боржника чи визнання постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури віртуальні активи клієнтів, що передані у володіння та/або користування, та/або розпорядження такому постачальнику послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів підлягають поверненню клієнту, крім випадків волевиявлення клієнта передати віртуальні активи іншому постачальнику послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів.

Для того, аби проінформувати всіх стейкхолдерів про початок процедури банкрутства постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів видається необхідним передбачити що розпорядник майна зобов'язаний у десятиденний строк з дня його призначення розмістити на вебсайті такого постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів повідомлення про відкриття провадження у справі про банкрутство та призначення розпорядника майна, а також проінформувати регулятора ринку віртуальних активів.

Реалізація наведених пропозицій сприятиме покращенню стану функціонування інституту банкрутства, враховуючи особливості постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів. При цьому проведений аналіз не вичерпує всіх проблемних правових питань у цій сфері, і вони мають стати предметом подальших наукових досліджень.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Матеріали статті представляють цінність для фахівців, що займаються нормопроектною роботою, адвокатів, юрисконсультів, працівників органів державної влади, до повноважень яких віднесено регулювання ринку віртуальних активів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] FATF. Updated Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. 2021, Paris. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/guidance/Updated-Guidance-VA-VASP.pdf.coredownload.inline.pdf> (дата звернення: 01.06.2024).
- [2] Дмитренко Т. Л., Волкова В. М. Особливості регулювання операцій із віртуальними

- активами щодо діяльності у сфері майнінгу. *Наукові праці НДФІ*. 2021. №2. С. 85–95. DOI: <https://doi.org/10.33763/npdfi2021.02.085>. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1570696> (дата звернення: 01.06.2024).
- [3] Пропозиції Міністерства фінансів України до проекту Закону України «Про віртуальні активи», внесений народними депутатами України Жмеренецьким О. С. та іншими. (реєстр. № 3637 від 14.09.2020). URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/bills_documents/document-2363495.pdf (дата звернення: 01.06.2024)
- [4] Saggese P., Segalla E., Sigmund M., Raunig B., Zangerl F., Haslhofer B. Assessing the solvency of virtual asset service providers: Are current standards sufficient? *Working Paper*. 2023. №248. Oesterreichische Nationalbank (OeNB). URL: <https://www.econstor.eu/handle/10419/283416> (дата звернення: 01.06.2024).
- [5] Haentjens M., de Graaf T., Kokorin I. The Failed Hopes of Disintermediation: Crypto-Custodian Insolvency, Legal Risks and How to Avoid Them (April 30, 2020). *Leiden Law School Research Paper, Hazelhoff Research Paper Series No. 9*, Singapore Journal of Legal Studies (October-November 2020 Forthcoming). URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3589381> (дата звернення: 01.06.2024).
- [6] Conlon T., Corbet S., Hu Y. The Collapse of FTX: the end of Cryptocurrency's Age of Innocence. 2022. URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4283333> (дата звернення: 01.06.2024).
- [7] Takahashi K. Cryptocurrencies Entrusted to An Exchange Provider: Shielded from the Provider's Bankruptcy? Charl Hugo (ed.) *Annual Banking Law Update 2018: Recent Legal Developments of Special Interest to Banks*. P. 1–21. URL: <https://www1.doshisha.ac.jp/~tradelaw/PublishedWorks/CryptocurrenciesBankruptcy.pdf> (дата звернення: 01.06.2024).
- [8] Roy D., Anand P., Chandra S. FTX collapse: the chronicle and the implications. *NIBM Explainer*. 2022. №2. URL: https://www.nibmindia.org/static/nibm_explainer/2-2022-DR_aszyDxe.pdf (дата звернення: 01.06.2024).
- [9] Binford J. B. The Role of Federal and State Regulators in Crypto Bankruptcies. *American Bankruptcy Institute Journal*. 2023. № 42(5). P. 28–48. URL: http://abi-org-corp.s3.amazonaws.com/journals/cyber_05-23.pdf (дата звернення: 01.06.2024).
- [10] Fu S., Wang Q., Yu J., Chen S. FTX Collapse: a Ponzi Story. 2022. DOI: <http://dx.doi.org/10.48550/arXiv.2212.09436>. URL: <https://arxiv.org/pdf/2212.09436.pdf> (дата звернення: 01.06.2024).
- [11] Stupp E., Winter G. Switzerland: enabling bankruptcy-remote custody of crypto assets. 2021. URL: <https://www.iflr.com/article/2a646brsryd6111vpxuyo/switzerland-enabling-bankruptcy-remote-custody-of-crypto-assets> (дата звернення: 01.06.2024).
- [12] Вінник О. М., Попович Т. Г., Дерев'янко Б. В. Регулювання відносин цифрової економіки: окремі аспекти. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. Т. 29. №3. С. 181–204. URL: <http://visnyk.kh.ua/uk/article/regulyvannya-vidnosin-tsifrovoyi-ekonomiki-okremi-aspekti> (дата звернення: 01.06.2024).
- [13] Грицай С. О. Порівняльна характеристика правових засад оподаткування віртуальних активів в Україні: до їх легалізації та законодавчі перспективи. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. №4. С. 197–227. URL: <http://visnyk.kh.ua/>

- uk/article/porivnyalna-kharakteristika-pravovikh-zasad-opodatkovannya-virtualnikh-aktiviv-v-ukrayini-do-yikh-legalizatsiyi-ta-zakonodavchi-perspektivi (дата звернення: 01.06.2024).
- [14] Донець А. Г. Визначення та класифікація віртуальних активів: аналіз запропонованих змін до Закону України «Про віртуальні активи». *Стан і засади реформування цивільного та житлового законодавства України* : матеріали ХХІІ наук.-практ. конф., присвяч. 102-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР, ректора Харківського юридичного інституту (1962–1987) В. П. Маслова (м. Харків, 9 лют. 2024 р.). Харків : ЕКУС, 2024. С. 129–133. URL: https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/wp-content/uploads/2024/03/maslov_2024.pdf (дата звернення: 01.06.2024).
- [15] Brealey R. A., Myers S. C., Allen F. Principles of corporate finance – 10th ed. URL: https://marcelodelfino.net/files/Brealey_Myers_y_Allen_2009_Principles_of_corporate_finance.pdf (дата звернення: 01.06.2024).
- [16] Задохайло Д. В., Швидка Т. І., Резнікова В. В. Політико-правовий зв'язок інститутів забезпечення економічної конкуренції та банкрутства в системі господарювання. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Право*. 2023. Т. 3. Вип. 75. С. 227–233. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.3.37> (дата звернення: 01.06.2024).
- [17] Радзивілюк В. В. Правове регулювання банкрутства юридичних осіб в Україні : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2020. 168 с.
- [18] Хомко Л. В., Яновицька А. В. Правове регулювання банкрутства : навч. посіб. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ. 2022. 280 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5218/3/Хомко-Янов_16-2-23Maket.pdf (дата звернення: 01.06.2024).
- [19] Джунь В. В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні : монографія. 2-ге вид., випр. і допов. Київ : Юрид. практика. 2006. 383 с.
- [20] Гудіма, Т. С. Проблеми правового забезпечення фінансової реструктуризації в Україні. *Економіка та право. Серія: Право*. 2016. № 1. С. 84–87. URL: <http://economiclaw.kiev.ua/index.php/economiclaw/article/download/143/123/> (дата звернення: 01.06.2024).
- [21] Chu D. Broker-dealers for virtual currency: Regulating cryptocurrency wallets and exchanges. *Columbia Law Review*. 2018. Vol. 118. Iss. 8. P. 2323–2360. URL: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/clr118&div=66&id=&page=> (дата звернення: 01.06.2024).
- [22] Galati L., Capalbo F. Silicon Valley Bank bankruptcy and Stablecoins stability *International Review of Financial Analysis, Elsevier*. 2024. Vol. 91(C). URL: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2023.103001> (дата звернення: 01.06.2024).
- [23] Securities Commission of The Bahamas. Media release: Securities Commission of The Bahamas Seeks Court Direction Regarding Disclosure of Information. 2022. URL: <https://www.scb.gov.bs/wp-content/uploads/2022/12/SCB-seeks-court-direction-Press-Release-29Dec22-Final.pdf> (дата звернення: 01.06.2024).
- [24] Bernbrock J., Nassiri J., Almasi P. Ownership Issues in Crypto Cases. *ABI Journal*. 2023. Vol. XLII. № 4. URL: <https://www.proquest.com/openview/e4ef5f039fa9996f18835002cb2f1a5b/1?pq-origsite=gscholar&cbl=33486> (дата звернення: 01.06.2024).

- [25] Mangano R. Cryptocurrencies, Cybersecurity and Bankruptcy Law: How Global Issues Are Globalizing National Remedies, *27 U. MIA Int'l & Comp. L. Rev.* 2020. №355. URL: <https://repository.law.miami.edu/umiclr/vol27/iss2/8> (дата звернення: 01.06.2024).
- [26] Salzberg M. A., Cloyd J. Cryptocurrency Brings Disruption to Bankruptcy Courts. *ABI Journal.* 2023. №67. URL: http://abi-org-corp.s3.amazonaws.com/journals/cyber_12-23.pdf (дата звернення: 01.06.2024).
- [27] Hidayatullah T., Subagyono B. S. A., Chumaida Z. V., Aditya K. L. S. Settlement of Bankruptcy Assets in A Form of Crypto Assets Throughout Bankruptcy Process. *Notaire.* 2023. №6(3). P 449–460. DOI <https://doi.org/10.20473/ntr.v6i3.50772>. (дата звернення: 01.06.2024).
- [28] Волкова В. В., Волкова Н. І, Чорна О. М. Управління ліквідністю як складова фінансової стійкості банку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики.* 2011. №1. С. 54–60. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/download/627/633> (дата звернення: 01.06.2024).
- [29] Продаж цифрової речі – Біткоїн (BTC). *Prozorro продажі.* URL: <https://prozorro.sale/auction/CSE001-UA-20240502-18356/> (дата звернення: 01.06.2024)
- [30] Титова О. В., Калаченкова К. О. Щодо продажу майна в провадженні у справі про банкрутство. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України.* 2016. №9. С. 76–82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vprc_2016_9_13 (дата звернення: 01.06.2024).
- [31] Поляков Р. Б. Методи правового регулювання відносин банкрутства (неплатоспроможності). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки.* 2023. №6. Т. 34(73). С. 36–48. URL: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.6/07> (дата звернення: 01.06.2024).

REFERENCES

- [1] FATF (2021). Updated Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers, 2021, Paris, Retrieved from <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/guidance/Updated-Guidance-VA-VASP.pdf.coredownload.inline.pdf>.
- [2] Dmytrenko, T. L., & Volkova, V. M. (2021). Features of operation regulation with virtual assets for mining activities. *RFI Scientific Papers*, 2, 85–95. DOI <https://doi.org/10.33763/npndfi2021.02.085>. Retrieved from <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1570696>.
- [3] Proposals of the Ministry of Finance of Ukraine to the Draft Law of Ukraine «On Virtual Assets» submitted by MPs of Ukraine O. Zhmerenetskyi and others (registration No. 3637 – finalized as of September 14, 2020). Retrieved from https://www.kmu.gov.ua/storage/app/bills_documents/document-2363495.pdf.
- [4] Saggese, P. et al. (2023). Assessing the solvency of virtual asset service providers: Are current standards sufficient? *Working Paper*, 248, Oesterreichische Nationalbank (OeNB), Vienna. Retrieved from <https://www.econstor.eu/handle/10419/283416>.
- [5] Haentjens, M., de Graaf, T. & Kokorin, I. (2020). The Failed Hopes of Disintermediation: Crypto-Custodian Insolvency, Legal Risks and How to Avoid Them. *Leiden Law School Research Paper, Hazelhoff Research Paper Series*, 9, Singapore Journal of Legal Studies (October-November 2020 Forthcoming). Retrieved from <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3589381>.
- [6] Conlon, T., Corbet, S., & Hu, Y. (2022). The Collapse of FTX: The End of Cryptocurrency's Age of Innocence. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4283333>.

- [7] Takahashi, K. (2018). Cryptocurrencies Entrusted to An Exchange Provider: Shielded from the Provider's Bankruptcy? Charl Hugo (ed.) *Annual Banking Law Update: Recent Legal Developments of Special Interest to Banks*, 1–21. Retrieved from <https://www1.doshisha.ac.jp/~tradelaw/PublishedWorks/CryptocurrenciesBankruptcy.pdf>.
- [8] Roy, D., Anand, P., & Chandra, S. (2022). FTX collapse: The chronicle and the implications. *NIBM Explainer*, 2. Retrieved from https://www.nibmindia.org/static/nibm_explainer/2-2022-DR_aszyDxe.pdf.
- [9] Binford, J. B. (2023). The Role of Federal and State Regulators in Crypto Bankruptcies. *American Bankruptcy Institute Journal*, 42(5), 28–48. Retrieved from http://abi-org-corp.s3.amazonaws.com/journals/cyber_05-23.pdf.
- [10] Fu, S., Wang, Q., Yu, J., & Chen, S. (2022). FTX Collapse: A Ponzi Story. DOI <http://dx.doi.org/10.48550/arXiv.2212.09436>. Retrieved from <https://arxiv.org/pdf/2212.09436.pdf>.
- [11] Stupp, E., & Winter, G. (2021). Switzerland: enabling bankruptcy-remote custody of crypto assets. Retrieved from <https://www.iflr.com/article/2a646brsryd6111vpxuyo/switzerland-enabling-bankruptcy-remote-custody-of-crypto-assets>.
- [12] Vinnyk, O. M., Popovych, T. G., & Derevyanko, B. V. (2022). Regulation of digital economy relations: certain aspects. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 29(3), 181–204. Retrieved from <http://visnyk.kh.ua/uk/article/regulyvannya-vidnosin-tsifrovoyi-ekonomiki-okremi-aspekti>.
- [13] Hrytsai, S. O. (2023). Comparative Characteristics of the Legal Framework for Taxation of Virtual Assets in Ukraine: Towards Their Legalization and Legislative Prospects. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 30(4), 197–227. Retrieved from <http://visnyk.kh.ua/uk/article/porivnyalna-kharakteristika-pravovikh-zasad-opodatkovannya-virtualnikh-aktiviv-v-ukrayini-do-yikh-legalizatsiyi-ta-zakonodavchi-perspektivi>.
- [14] Donets, A. H. (2024). Definition and Classification of Virtual Assets: Analysis of Proposed Amendments to the Law of Ukraine «On Virtual Assets». *The state and principles of reforming the civil and housing legislation of Ukraine: materials of the XXII scientific and practical conference, devoted to the 102nd anniversary of the birth of Dr. 102nd anniversary of the birth of Doctor of Law, Professor, Corresponding Member of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, Rector of the Kharkiv Law Institute (1962-1987) V. P. Maslov (Kharkiv, February 9, 2024)*. Kharkiv, 129–133. Retrieved from https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/wp-content/uploads/2024/03/maslov_2024.pdf.
- [15] Brealey, R. A., Myers, S. C. & Allen, F. Principles of corporate finance – 10th ed. Retrieved from https://marcelodelfino.net/files/Brealey_Myers_y_Allen_2009_Principles_of_corporate_finance.pdf.
- [16] Zadykhaylo, D., Shvydka, T., & Rieznikova, V. (2023). Political and legal connection of institutions for providing economic competition and bankruptcy in the economic system. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, 3(75), 227–233. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.3.37>.
- [17] Radzyviliuk, V. V. (2020). *Legal regulation of bankruptcy of legal entities in Ukraine*. Kyiv: Lira-K.
- [18] Khomko, L. V., & Yanovytska, A. V. (2022). *Legal regulation of bankruptcy*. Lviv: Lviv State University of Internal Affairs. Retrieved from https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5218/3/Xomko-Yanov_16-2-23Maket.pdf.
- [19] Dzhun, V. V. (2006). *Insolvency Institute: World Experience and Peculiarities of its Development in Ukraine*. 2nd edition, revised and supplemented. Kyiv: Yuryd. praktyka.

- [20] Hudima, T. S. (2016). Problems of legal support of financial restructuring in Ukraine. *Scientific journal «Economics and Law»*, (1), 84–87. Retrieved from <http://economiclaw.kiev.ua/index.php/economiclaw/article/download/143/123/>.
- [21] Chu, D. (2018). Broker-dealers for virtual currency: Regulating cryptocurrency wallets and exchanges. *Columbia Law Review*, 118(8), 2323–2360. Retrieved from <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/clr118&div=66&id=&page=>.
- [22] Galati, L. & Capalbo, F. (2024). Silicon Valley Bank bankruptcy and Stablecoins stability. *International Review of Financial Analysis, Elsevier*, 91(C). Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2023.103001>.
- [23] Securities Commission of The Bahamas. (2022). Media release: Securities Commission of The Bahamas Seeks Court Direction Regarding Disclosure of Information. Retrieved from <https://www.scb.gov.bs/wp-content/uploads/2022/12/SCB-seeks-court-direction-Press-Release-29Dec22-Final.pdf>.
- [24] Bernbrock, J., Nassiri, J., & Almasi, P. (2023). Ownership Issues in Crypto Cases. *ABI Journal*, XLII, 4. Retrieved from <https://www.proquest.com/openview/e4ef5f039fa9996f18835002cb2f1a5b/1?pq-origsite=gscholar&cbl=33486>.
- [25] Mangano, R. (2020). Cryptocurrencies, Cybersecurity and Bankruptcy Law: How Global Issues Are Globalizing National Remedies, *27 U. MIA Int'l & Comp. L. Rev.* 355. Retrieved from <https://repository.law.miami.edu/umiclr/vol27/iss2/8>.
- [26] Salzberg, M. A., & Cloyd, J. (2023). Cryptocurrency Brings Disruption to Bankruptcy Courts. *ABI Journal*, 67. Retrieved from http://abi-org-corp.s3.amazonaws.com/journals/cyber_12-23.pdf.
- [27] Hidayatullah, T., Subagyono, B. S. A., Chumaida, Z. V., & Aditya, K. L. S. (2023). Settlement of Bankruptcy Assets in A Form of Crypto Assets Throughout Bankruptcy Process. *Notaire*, 6(3), 449–460. <https://doi.org/10.20473/ntr.v6i3.50772>. DOI <https://doi.org/10.20473/ntr.v6i3.50772>.
- [28] Volkova, V. V., Volkova, N. I., & Chorna, O. M. (2011). Liquidity management as a component of financial stability of the bank. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 1, 54–60. Retrieved from <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/download/627/633>.
- [29] Sale of a digital thing – Bitcoin (BTC). Prozorro sales. Retrieved from <https://prozorro.sale/auction/CSE001-UA-20240502-18356/>.
- [30] Tytova, O. V., & Kalachenkova, K. O. (2016). For sale property in the proceedings bankruptcy. *Journal of the South Regional Center of National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 9, 76–82. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vprc_2016_9_13.
- [31] Poliakov, R. B. (2023). Methods of legal regulation of bankruptcy (insolvency) relations. *Scientific notes of Taurida National V. I. Vernadsky University. Series: Juridical Sciences*, 6, 34(73), 36–48. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.6/07>.

Олег Ігоревич Кулик

Кандидат юридичних наук

Доцент кафедри міжнародного права та галузевих правових дисциплін

Київський університет права Національної академії наук України

02000, вул. Академіка Доброхотова, 7А, Київ, Україна

Докторант

Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова Національної академії наук України»

01032, бульв. Тараса Шевченка, 60, Київ, Україна

Oleh I. Kulyk

PhD in Law

Associate Professor at the Department of International Law and Branch Legal Disciplines
Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine

02000, 7A Akademika Dobrokhotova St., Kyiv, Ukraine

Doctoral Researcher

State Organization «V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of the
National Academy of Sciences of Ukraine»

01032, 60 Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine

Рекомендоване цитування: Кулик О. І. (2024). Особливості банкрутства постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2024. Т. 31. №3. С. 119–138.

Suggested Citation: Kulyk, O. I. (2024). Features of Virtual asset Service Provider Bankruptcy. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 31(3), 119–138.

Стаття надійшла / Submitted: 08/08/2024

Доопрацьовано / Revised: 04/09/2024

Схвалено до друку / Accepted: 05/09/2024